

**CHET TILLARINI O`QITISHDA FOYDALANILADIGAN O`QUV MATERIALLARINI
TUR XIL YOSH GURUHLARIGA MOSLASHTIRISH****Tojiboyev Isaqjon***Farg`ona davlat universiteti o`qituvchisi*

Annotatsiya: *Bugunki kunda ijtimoiy hayotning barcha soxalarida bo`lgani kabi ta`limda xususan chet tillarini o`qitish jarayonlari ham o`quv-uslubiy hamda texnik jihatdan zamonaviylashib bormoqda. Ushbu rivojlanishning bir ko`rinishini o`quv-uslubiy materiallarni yosh jihatidan turli xil bo`lgan guruhlariga moslashtirish hamda til o`rganuvchilarning yoshga doir alohida xususiyatlarini e`tiborga olgan holda dars o`tish, ingliz tili o`qitish metodikasining alohida bir bo`lagi sifatida shakillanib ulgurdi. Quyidagi maqolada esa, ingliz tilini o`qitishga mo`ljallangan o`quv materiallarini turli xil yosh guruhlariga moslashtirishda nimalarga e`tibor berish zarurligi va bu jarayonning o`ziga xos bosqichlari haqida ma`lumotlar beriladi.*

Kalit so`zlari: *o`quv materiallari, chet tillarini o`qitish, yosh guruhlari.*

Kirish

Bugungi kun chet tillarini o`qitish metodikasida ta`kidlangan eng yuqori ahamiyatga ega bo`lgan ishlardan biri bu o`quvchilarning psixologik hamda xarakter jihatidan o`ziga xosligini o`rganish va dars jarayonlarini shunga ko`ra tashkil etish. Shuni ham ta`kidlash kerakki, o`quvchilaringizning yoshiga qarab materiallarni moslashtirishingiz kerak bo`lgan holatlar ham mavjud. Ushbu mavzuni ko`rib chiqish uchun men uni ikkita mumkin bo`lgan stsenariyga ajratdim, bularning biri voyaga yetganlar uchun tayyorlangan materiallarni kichik yoshdagi til o`rganuvchilarga moslashtirishning o`ziga xos jihati bo`lsa ikkinchi bo`lim buning aksi ya`ni kichik yoshdagilar uchun moslashtirilgan materiallarni kata yoshdagi o`quvchilarga moslashtirishning o`ziga xos jihatlaridan iborat. Quyida anashi ikki bo`lim haqida fikr yuritiladi.

Kata yoshdagilar uchun tayyorlangan o`quv materiallarini kichik yoshdagi til o`rganuvchilar uchun moslashtirish.

Yosh o`quvchilar dunyosida biz ko`pincha talabalarning lingvistik qobiliyati ularning yoshi uchun mo`ljallangan odatiy kurs kitobidan ancha yuqori ekanligini ko`ramiz. Shuning uchun ham ko`pincha bunday holatlarda moslashuv talab qilinadi. Misol uchun tasavvur qilaylik, men hozirda 11-15 yoshli bolalar guruhiga Birinchi Sertifikat (A2, B2) kurs bo`yicha dars beryapman. Biz katta yoshdagi o`smirlar va kattalar uchun mo`ljallangan kurs kitobidan foydalanmoqdamiz, shuning uchun moslashish darsni rejalashtirishning muhim qismi hisoblanadi. Vazifalarni moslashtirishda e`tiborga olish kerak bo`lgan asosiy narsa bu vazifani talaba uchun qanday qilib uning o`ziga xos xususiyatlariga moslashtirish mumkinligi haqida

o'ylashdir. O'tgan hafta biz rasmiy maktublar yozayotgan edik, bu ishni talabalarning hech biri hayoti davomida qilmagan va shuning uchun ularga ko'p yordam kerak edi. Rasmiy xatlarning bir nechta modellarini ko'rib chiqqach, biz kitobdagi vazifaga murojaat qildik, ya'ni yaqinda ta'tilda turistik agentlikdan olingan xizmatdan shikoyat qilish xati edi. Bu, shubhasiz, ular hatto o'z tillarida ham qilishlari dargumon. Biroq, o'quvchilarning ba'zilar yaqinda kontsertga borib, spektakldan hafsalasi pir bo'lganini bilardim. Shunday qilib, o'sha talabalardan foydalanib, biz birgalikda vazifani moslashtirdik. Men talabalardan shouda nima xafa bo'lganini so'radim va biz ro'yxat tuzdik. Bu fikrlar vazifa mazmuniga aylandi. Shikoyat qilishning funktsional tili bir xil edi, lekin vazifa yanada jonli bo'ldi, chunki u ko'proq shaxsiy va talabalarning o'z tajribasiga yaqinroq edi.

Nutq faoliyati ham ko'pincha moslashishni talab qilishi mumkin. Misol uchun kata yoshdagi til o'rganuvchilarga mos keladigan bir necha so'zlashuv mashg'ulotlarida foydalanish mumkin bo'lgan mavzular yoki ish suhbat yozgi kursga kirish yoki skautlar lagerida yordam berish uchun suhbatga aylanishi mumkin. Ya'ni bu jarayondan ko'rish mumkinki, kichik yoshdagi yil o'rganuvchilarga unchalik ham qiziq bo'lmagan ish yoki kariyera xosil qilish haqidagi ma'lumotlar o'rniga ular uchun qiziq bo'lgan yozgi lager mashg'ulotlari kabi mavzularga aylantirib yuborish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Shuningdek, darslarni yoki dars rejasining tarkibiy qismi hisoblangan mashg'ulotlarni tayyorlashda e'tiborga olinadigan savollar:

- Talabalar mavzu haqida biror narsa biladi deb hisoblaysizmi?
- Agar yo'q bo'lsa, mavzuni qanday ularning yoshga doir xususiyatlariga moslashtirish mumkin?
- Til o'rganuvchilar mavzuga qiziqish bildiradimi?
- Agar yo'q bo'lsa, qanday qilib uni yanada qiziqarli qilish va farslarda foydalanish mumkin?
- Kichik yoshdagi til o'rganuvchilar ushbu dars rejadagi vazifalarni bajarishda qanday yordamga muhtoj bo'ladi?

Kichik yoshdagi til o'rganuvchilar uchun mo'ljallangan o'quv materiallarini kata yoshdagi til o'rganuvchilar uchun moslashtirish.

Agar o'qituvchi sifatida yosh o'quvchilarga va katta yoshdagi talabalarga mo'ljallangan materialdan foydalanayotgan bo'lsangiz, bazi faktorlarni e'tiosrga olishingiz maqsadga muvofiq bo'ladi. Ayniqsa, o'smirlar o'zlarini kattaroq narsaga tayyor ekanliklariga ishonganlarida, bolalarcha materiallarni taqdim etishni haqoratli deb bilishlari mumkin. Agar ko'proq mos material topa olmasangiz, boshlang'ich nuqtasi sifatida sizda mavjud bo'lgan narsadan foydalaning.

Yosh o'quvchilar bilan yaxshi ishlaydigan o'yinlar va qiziqarli mashg'ulotlar ko'pincha katta o'smirlar yoki kattalar bilan teng ishlaydi. Agar siz o'yin yoki mashg'ulotning sababini tushuntirsangiz va uni o'ynash orqali o'quvchilar nima bilan shug'ullanayotganini aniqlab bersangiz, unda ko'pchilik talabalar ijobiy javob berishadi.

Agar siz shunchaki vaqtni bekorga sarflayotgan bo'lsangiz va mashg'ulot uchun hech qanday ma'no yo'q bo'lsa, kata yoshdagi talabalar sizga albatta o'z e'tirozlarini bildiradilar. Men yaqinda bir guruh kattalar bilan so'z yaratish bingo o'ynadim va ular chindan ham hayajonlangan va raqobatbardosh bo'lib, keyingi bosqichda "Bingo qiroli" yoki "Bingo malikasi" bo'lishlari uchun g'alaba qozonishga harakat qilishayotganidan hayratda qoldim. Ishdagi og'ir kundan keyin, menimcha, ular yigirma daqiqa davomida o'z bolaliklariga qaytish imkoniyatidan zavqlanishdi!

Katta yoshdagi til o'rganuvchilar uchun dars rejalari va mashg'ulotlarni rejalashtirish va tayyorlashda e'tiborga olinadigan savollar:

- Faoliyat yosh guruhiga mos keladimi?
- Agar yo'q bo'lsa, qanday qilib bo'shliqni bartaraf etish mumkin?
- Mashg'ulotning mohiyati nimada?
- Talabalar ushbu mashg'ulotda nimani o'rganishadi?
- Talabalarga nima uchun ushbu faoliyatni amalga oshirayotganimizni tushuntirish kerakmi?

Xulosa

Yuqordida keltirib o'tilgan turli xil o'quv materiallarini turli xil yosh guruhlariga moslashtirish haqidagi fikrlardan kelib chiqib quyidagilarni aytish mumkinki, materiallarni har qanday moslashtirishda yodda tutish kerak bo'lgan asosiy narsa - bu vazifani qanday shaxsiylashtirish va uni o'quvchiga ko'proq moslashtirishdir. Agar siz nima uchun ma'lum bir materialdan foydalanayotganingizni va maqsadlaringiz nima ekanligini aniq bilsangiz, talabalar faoliyatdan mamnun bo'lishlari kerak, chunki ular uning mazmunini ko'rishlari mumkin. Talabalaringiz bilan suhbatlashishga vaqt ajrating va ular bo'sh vaqtlarida nima bilan shug'ullanayotgani va nimaga qiziqishini bilib oling. Bu orqali siz ular qiziqqan mavzular bo'yicha ko'proq materiallarni topishingiz mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

36. Khoshimova, N. A. (2021). ASSOCIATIVE FIELDS OF THE COLLECTIVE AND INDIVIDUAL CONSCIOUS. *Theoretical & Applied Science*, (5), 436-439.

37. Hashimova, N., & Sattorov, T. (2021). USAGE OF ENGLISH MILITARY TERMINOLOGIES AS A NEUTRAL AND COLLOQUIAL VOCABULARY. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES (2767-3758)*, 2(11), 162-167.

38. Xoshimova, N. (2019). External factors of associations' individuality. *Scientific journal of the Fergana State University*, 2(2), 134-136.

39. Abdullayevna, K. N. (2022). Aphorisms in Different Language Systems Linguoculturological Research. *American Journal of Social and Humanitarian Research*, 3(6), 325-328.
40. Toirova, N. I. (2019). The significance of the symbols of Mirror and Portrait in teaching Symbolism. *sign*, 1, 22.
41. Mamajanova, M. (2021). MODEL CONCEPT MODELING IN LINGUISTICS TYPES OF LINGUISTIC MODELS. *Экономика и социум*, (1-1), 160-163.
42. Holbekova, M., Mamajanova, M., & Holbekov, S. (2021). COMMUNICATIVE APPROACH TO TEACHING FOREIGN LANGUAGES. *Экономика и социум*, (3-1), 83-85.
43. Rakhimova, D. A., Kasimova, G. M., & Kayumova, Y. D. (2012). Condition metabolic balance disturbance in patients with cor pulmonale: Prevalence, diagnosis, risk factors. *Journal of Life Sciences*, 6(2).
44. Kasimova, G. (2022). IMPORTANCE OF ICE BREAKING ACTIVITIES IN TEACHING ENGLISH. *Science and innovation*, 1(B7), 117-120.
45. Akhmedova, M. (2012). Characteristics of bronchial asthma associated with allergic rhinosinusitis in children. *Medical and Health Science Journal*, 11, 39-43.
46. Ibragimjonovna, A. M. (2022). Developing professional communicative competence of medical students in a foreign language. *Eurasian Scientific Herald*, 15, 45-50.
47. Muhammadiyeva, H., Mahkamova, D., Valiyeva, S., & Tojiboyev, I. (2020). The role of critical thinking in developing speaking skills. *International Journal on Integrated Education*, 3(1), 62-64.
48. JOYCE. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(1), 208-212.
49. Isaqjon, T. (2022). Strategies and techniques for improving EFL learners' reading skills. *Involta Scientific Journal*, 1(11), 94-99.
50. Mohira, A., & Isakjon, T. (2022). METHODOLOGY OF ENGLISH LANGUAGE. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 3, 68-71.
51. Azamovna, A. M. (2022). Tilshunoslikda Va Badiiy Asarda "Nuqtai Nazar" Tushunchasi. *Miasto Przyszłości*, 29, 398-399.
52. Mahira, A. (2022). DETERMINATION OF THE REAL NEED OR THE STUDY OF THE MOTIVATION OF STUDENTS WITH DISABILITIES TO LEARN A NEW LANGUAGE. *Involta Scientific Journal*, 1(12), 56-59.
53. Ahundjanova, M. A. (2020). METHODS AND METHODS OF TEACHING RUSSIAN AND ENGLISH LANGUAGE AND LITERATURE. *Экономика и социум*, (11), 46-49.
54. Nozima, G. (2021). Замоनावий тилшуносликда термин тушунчаси ва кўп компонентлик терминларнинг таҳлили. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 2(6).

55. Gafurova, N. I. (2021). Structural-semantic classification of construction terms in English and Uzbek languages. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 571-575.
56. Gafurova, N. (2020). Ҳозирги замон тилшунослигида “Термин” ва унга турлича ёндашувлар. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 1(1), 58-62.
57. Oxunov, A. O. O. (2021). INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA UNDOV SO'ZLAR (INTERJECTION) NING IFODALANISHI. *Academic research in educational sciences*, 2(12), 401-406. Abdukhalimova Sarvinozhon. (2023). ERRORS AND OBSTACLES IN INTERCULTURAL COMMUNICATION . *Journal of New Century Innovations*, 20(4), 108–112.
58. Абдухалимова, С. (2022). THE CONCEPT AND CONTENT OF INTERCULTURAL DISCOURSE. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА, 5(4).
59. Abdukhalimova Sarvinozhon Usmonali qizi. (2022). NATIONAL CULTURAL PECULIARITIES OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH ZOONYMIC COMPONENT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES. *European Journal of Research Development and Sustainability*, 3(6), 158-160. Pakirdinova, S. A., & Qurbonova, M. (2019). IJTIMOYIY TARMOQLAR OMMALASHUVI!. *Интернаука*, (36), 70-72.
60. Abdumutaljonovna, Pakirdinova Sharofat. "The function and peculiarities of advertising text in linguistics." *Confrencea 1.1* (2022).
61. Pakirdinova S., Gofurova M. PROBLEMS IN TRANSLATING ENGLISH PHRASEOLOGICAL UNITS EXPRESSING FRIENDSHIP INTO UZBEK //Академические исследования в современной науке. – 2022. – Т. 1. – №. 20. – С. 204-211.
62. Abdumutallibjonovna P. S. et al. LEXICAL AND MORPHOLOGICAL MEANS OF EXPRESSING PLACE RELATION //Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 35-38.
63. Mirzaev, A. B. U. (2022). IMPROVING EFL/ESL CLASSROOMS THROUGH USING ONLINE PLATFORMS: NEARPOD–AS AN EXAMPLE OF TOP-RATED ONLINE EDUCATIONAL PLATFORMS. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(4), 264-270.
64. Mirzayev, A., & Oripova, S. (2022). COMMUNICATIVE METHOD–A NEW APPROACH IN THE PRACTICE OF TEACHING FOREIGN LANGUAGE. *Science and innovation*, 1(B6), 778-783.
65. Diyora, N., & Mirzayev, A. (2023). THE ROLE OF PARALINGUISTIC TOOLS IN THE COMMUNICATION PROCESS. *Involta Scientific Journal*, 2(1), 17-22.

66. Rustambek, O., & Ashurali, M. (2022). THE METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES. *Involta Scientific Journal*, 1(13), 106-110.
67. Узакова, Г. З. (2022). КОНЦЕПТ ВА УНИНГ ЛИСОНИЙ ВОҚЕЛАНИШ ЖАРАЁНИ. *Involta Scientific Journal*, 1(13), 42-45.
68. Uzakova G.Z. (2022) Intensification as a multilevel system of a modern English. *Texas journal of philology, culture and history* 11(12) 29-31
69. Kosimova, M. U. (2021). Different classification of functional styles. *Ученый XX века*. 4 (85). 7-8.
70. Kosimova, M.U. (2022) The characteristics of scientific style. *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal*. 12(05). 931-933